

MUSEO ETNOLÓGICO DE NONASPE / MUSEU ETNOLÒGIC DE NONASP

"Lo museu parla"

El patrimonio cultural lingüístico aragonés en el Bajo Aragón-Caspe. Memoria oral, año 2016

El patrimoni cultural lingüístic aragonés en el Baix Aragó-Casp. Memòria oral, any 2016

Organiza: Amics de Nonasp

Colabora: Gobierno de Aragón e Institut Ramon Muntaner

ENTREVISTA A GABRIEL ALBIAC SEBASTIÁN (Historiador local)

DATA I LLOC DE NAIXEMENT: 09/12/1930, Barcelona

DATA I LLOC DE L'ENTREVISTA: 13/08/2015, al Museu de Nonasp

ENTREVISTADORA Pepa Nogués

DURADA TOTAL: 51'59''

SUPORT: VÍDEO

FORMAT: MP4

(...)

0'50''

P: Va nèixer a Barcelona, però sons pares són d'aquí de Nonasp?

R: Sí, mon pare i ma mare d'Ojos Negros, a Teruel.

P: Son pare com se dia?

R: Santiago Albiac Franc

P: Ell va nèixer a Nonasp? Quin any?

R: Sí, l'any 1899.

P: Els pares de son pare eren també del poble?

R: No, sa mare sí, son pare de Casp, Gabriel Albiac Turlán.

P: Així vostè porte lo nom de son iaio?

R: Sí. I ma iaia ere d'aquí: Francisca Franc Sasot, de Nonasp

P: Son iaio ere de Casp però té els apellids com les famílies d'aquí?

R: Bueno, és que los de Nonasp procedixen tots de Casp, de diferents famílies que en los anys han anat venint aquí.

P: Son pare ja va nèixer al poble, és a dir que sons iaios ja estaven aquí.

R: Mon iaio tenie tenda de teixits a Casp en son germà Félix i llavons quan van fer el ferrocarril baixave a vendre aquí i van ficar tenda i ja se va casar aquí i ja es va quedar. I van seguir junts però separats, la tenda d'aquí i la de Casp.

P: És a dir com son iaio baixave a vendre va conèixer a sa iaia i se van fer nóvios.

La seua mare ere d'Ojos Negros, i els pares de la seua mare?

R: D'Ojos Negros i van morir que venien d'una boda i después a ella la va prendre una tia que estave a Madrid que estave per allà, com se diu...

P: Quants anys tenia la seua mare quan van morir sons pares?

R: Mesos, dos mesos o tres. Va anar a Madrid mateix, a la Casa Real. Sa tia estave col·locada a casa la Xata, la germana del rei i ere una de les que estaven allí. Después, no sé com, ella va anar a Barcelona i allà se va fer modista i se va casar en mon pare. Que mon pare ere dependent de teixits. Se va marxar de Nonasp a Reus, d'ahí a Tortosa i d'ahí a Barcelona i ja va estar tota la vida a Barcelona.

P: És a dir, que son iaio monte la botiga d'aquí del poble i son pare continue l'ofici però no aquí, a Barcelona. Ere també una botiga de teixits?

R: Sí. Lo noi gran va quedar la tenda, perquè mon iaio va morir l'any 6, va morir molt jove, i l'any 4 li va nàixer lo darrer fill, lo que va ser militar, que éste també va estar a Jaca i, en fin.

P: Son pare quants germans van ser?

R: La Pilar, Gabriel, Concepción, Santiago i Paco. Cinc.

P: És a dir, que la botiga va passar al germà gran que ere com l'hereu.

R: Sí, però va morir l'any 40 o 42. I después va quedar Concha.

P: I la Pilar no se va quedar en la botiga.

R: No, se va casar en un cosí germà i va ficar una botiga al Pinell de Brai, però quan la Batalla de l'Ebro va tindre que marxar i se'n van anar a Massalió que és d'on ere ell.

P: I perquè van fer la botiga al Pinell?

R: Perquè la van traspasar.

P: I a la seua germana no li interessava quedar-se en la sastreria?

R: No sé si li interessava o no però si se quede un los altres ja no...

P: L'herència ere per al gran?

R: Sí, però com que va morir...

P: Son iaio què venia a la botiga?

R: Teixits sol.

P: Sap si anava als pobles de la vora a vendre?

R: Sí, és més tenien un... Raimundo, lo que té la xafadora, que son pare, li van matar a la porta de casa i a ell lo van agarrar a viure amb els meus iaio i va estar allí, se'n va anar per a casà's.

P: I es va criar com a germà de son pare?

R: Sí, sí.

P: Aleshores, son pare i sa mare es coneixen a Barcelona i se casen, quin any se van casar?

R: No ho sé, suposo que serie l'any 30.

P: Vostè és lo fill gran?

R: Sí.

P: Pues, més o menys, o el 29 o el 30. I viuen a Barcelona? I son pare ere dependent d'una botiga de teixits i sa mare modista...

R: Sí. La Saldadora se die la tenda aquella.

P: Que on estave?

R: Al costat de la Rambla en Cardenal Casanyas.

P: I sa mare continua treballant?

R: Sí, bueno antes tot lo món se guanyave la vida tot lo que podie.

P: I quan vostè té 7 anys ve al poble.

R: Quan tinc 7 anys fa la Guerra. A mon germà i a mi mos porten en los iaio perquè llavons estàvem prop de la Izalde i sortien los bombardeos, ara se sap que era el canari lo que bombardejave allà però això i quan van vindre pues se va quedar una germana que tenie uns pocs mesos en ma mare.

R: Confecció no en féiem, anaven a les modistes. Estave la Cucaratxa, i les fusteres, que eren dos germanes, i sa mare de Patxero camises i pantalons ne feie molts.

P: I de la seua família vostè no era sastre?

R: No

P: I de la seua família tampoc no ere tradició?

R: No, naltres vendre.

P: (...) Per a casar-se vostè recorde en l'època de sa tia i sa iaia què se feien?

R: Tot lo món se fee l'ajuar (aixovar).

R2: La tia Conxa les camises se les feien elles, posaven les camises una damnut les altres i se les tallaven elles. Mira! Aquella millonària de Barcelona de Ribes i Casals va vindre aquí i la tia li va ensenyar i se la provar i va dir: ¡Cómo me está! Ya no me la quito.

P: I tenen vostès relació amb ella?

R: Rives i Casals de Barcelona és una casa molt gran que encara existeix i ell, el Ribes, ere d'aquí d'Ascó i havie set dependent de mon pare i eren molt amics.

P: Son pare finalment se va establir amb una botiga pròpia?

R: No, ell no se va establir però l'altre sí. Quan la Guerra, me'n recordo que al pis del carrer Aragó va portar gènero pa que no el robessen. En fin! O sigue que en Ribes va ser sempre molt amic.

R2: Pues una neta d'aquet senyor pues va vindre aquí per l'amistat de son pare i va marxar en una camisa de la tia Conxa. I después los hipies. Les van prendre totes a Eivissa, i de fil bo, boníssim. I aquelles puntilletes i tot bé.

P: I tot lo que era per a la confecció, de puntilles, botons, tot lo que era paqueteria també en venien vostè?

R: Sí, també, fils i botons i coses d'estes.

P: I això n'havien tingut sempre també, tota la vida?

R: Pues més o menos sí. I fil pa fer ganxillo i tot això.

P: A l'època en la botiga te guanyaves bé la vida?

R: Pues sí, sí. No n'hi havie la competència d'ara.

R2: No n'hi havie cap después (abans). Al poc de casar-nos natros se va ficar Castanyer, que li va deixar els quartos la tia Conxa, que ere solter i no tenie res pobret.

R: I Castanyer lo va ficar a treballar i a dependre mon pare a casa Ribes.

P: I Castanyer después li va fer la competència i va posar una botiga?

R: Bueno, no.

R2: Sempre han estat, no.

R: Ere al fin de comptes, a Antonio l'han protegit sempre perquè l'agüela i la de Castanyer eren germanes.

P: I vostè per aprendre l'ofici va anar a algun puesto?

R: No vaig anar a cap puesto. Van ser los temps de la Guerra i va tocar dependre a lo que es pot. Coneixia pràcticament a tot lo món.

P: Quina diferència veu vostè entre l'època de sa iaia i sa tia Conxa i l'època de vostès?

R: No, no, no es poden comparar. Són coses tan diferentes!

P: Però, pel tipo de producte?

R: Tipo de producte, los clients és una altra època que són d'una altra manera.

P: Què vol dir?

R: Pues que canvie molt a la gent agrícola d'aquella època a gent ja minera después i industrial. O sigue, tot acaba canviant.

P: I la gent minera com ere? Demanave altres coses o...

R: No, ere gent que havie pujat i tenie quartos i unes altres pretencions.

P: Eren més rentables com a client? Gastaven més?

R: Sí, però també més... gastaven més del que tenien.

P: Quina època va ser esta de la mina?

R: Pues después de la Guerra.

R2: Bueno, lo pare ja es va voler lliurar per minero lo que passe que com no anae mai lo van denunciar i va tindre que anar a la mili. Però quan lo pare ja anaen los mineros.

R: Sí. I quan jo vaig fer la mili, sobre l'any 51 o això, ere quan les milis anave a l'auge.

R: Va anar a la mina i a la setmana se'n van haver d'anar a la mili.

P: I vostè a la mina ja no hi va anar mai?

R: No, mai.

P: Vostè la faena sempre a la botiga. I no va pensar mai de buscar-se una altra faena o canviar?

R: No, no. Ho has mamat a casa i ja...

R2: No, perquè mos vam casar i ell estae a la botiga i aquí teníem unes terretes que mos donaen pos passàem bé.

P: I vostè també treballave de modista? (dirigit a R2, l'esposa).

Així, vostès quin any se van casar?

R: El 58 (...)

P: Vostè és d'aquí de Nonasp? (dirigit a l'esposa: Asunción Mora Llop)

R: Ella sí que és d'aquí i sin embargo se'n va anar cap a Barcelona amb son oncle. Allà va dependre de brodar i de tot en son oncle, a Barcelona.

P: I vostès on es van conèixer?

R2: Aquí al poble. Quan vaig tornar que tenia 17 anys pues mos vam conèixer.

P: I han tingut tres fills. Que un ha continuat el negoci familiar.

R: Este, Santiago.

P: Tu, Santiago, eres el gran?

R: No.

P: I el gran no va voler?

R2: No, ell a la botiga no hi ha estat mai.

R: S'ha de tenir un caràcter. S'ha d'aguantar molt. Tu has estat detràs del mostrador? R2: Aquí han hagut que han estrenat una falda i lo dilluns te l'han portat per tornar- la (...).

P: Així lo fill mitjà és lo que s'ha quedat la botiga?

R: Sí, lo petit està per Saragossa.

P: I han fet canvis a la botiga o han anat canviant lo tipo de productes?

R: Home, cada època és... Ara tot és fet.

P: I ja no tenen roba per a vendre, teixits?

R: No.

P: Vostès també tenien per a fer llençols i..

R2: Oi, de tot! Eren de cotó... Estae la marca la Llave, la marca de la Llave, el Muñequito... Tres o quatre marques. També lo fil, lo fil sempre l'hem venut molt bé. Quan anàem a comprar fil a Tortosa, normalment el compràem d'allí i ara últimament el portàem de Barcelona, i aquell dia que no entenia com sent poble podia vendre tant.

R3: Perquè ho brodaves tu i ho venies tu.

R: Sí, i les manteleries estes de quadrets i puntilla, quan van sortir estes tu no saps lo fil que es va arribar a vendre! Aquí aquella temporada mos va anar bé, però ara com que de les jóvens ja no hi treballaen i les de la meua edat ja no podem...

P: Pues ja no se fa ningú l'ajuar!

R: No, ja no està de moda! Ni volen saber res d'ajuar!

P: I ara què tenen a la botiga?

R2: Ara confecció feta.

R: Camises, pantalons... o vestit de dona.

R2: De tot lo fet, de tot. Lo normal.

P: Llavors vostè se va jubilar als...?

R: Als 65.

P: Expliquim esta altra faceta de vostè d'historiador, d'interessar-se per la història del poble.

Quan va començar?

R2: Molt jove! Quan anàvem a comprar lo primer això (anar a buscar documents als arxius) i ara quan anem per metges a Saragossa pues estem una setmana o dos i ell cada dia, cada dia als arxivos.

P: Així vostè s'ha dedicat a...

R: Als arxius. He anat més que res al de la Diputació, al de l'Opispat, al de la Seo i un que està allà al costat de la Seo...